

ACC. N:R M. 10368: 1-40.

Landskap: Skåne Upptecknat av: Ella Ekesson
Härad: Bjäre Adress: Ekelid, Hov
Socken: Hov (V. Hovs s. 6.) Berättat av: olika personer, se
Uppteckningsår: 1947 Född år imm i uppt.!

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

När den nya tiden kom till bygden. s. 1-40. LMF 59.

Storskiftet förbigick i början på 1800
talet i ett gammalt köpebrev skänkt enligt
storskiftet 1821, men "laga skiftet"
blev senare, på 1830 a 40 talet. Detta om
egendomen framgår i Houfs bocker.
Det fanns ju då inte mycket odlad mark,
s.k. bång, varför vid storskiftet egen-
domarna finge sina jordlotter på skil-
da ställen. Törnstorps by t.ex. ha bängen
ryet och galdan, bängen är den odlade
marken hemma vid gården, ryet ett par
kilometer längre bort, utmed allmänna
landsvägen till Torekov, utgjorde då mest
ängs och betemark, galdan ändå längre
bort mot havet, var mest enris och ljun-
backar. Dessa utmarkslotter var nästan lika
mycket ~~fruktbar~~ mark areal, som huond
gården. Numera är de flesta jordlotter-
na

3/
försälda, bebyggda och odlade och utgöra
sina egendomar för sig själv.
Likaledes hade byarna kring kyrkbyn
Perstorp Houf och Hillarp utmarker läng-
re ned vid havskysten, vilka numera
äro försälda och bebyggda och utgöra
egendomar för sig. Nu skäde anseende
de som Nedre Perstorp i motsats till övre
Perstorp etc. Den mark som inte kunde skif-
tas blev allmänning till den by som
den tillhörde, tex Engalags "grubgrav"
ett jordstykke som mest bar grus och
byn dels tog själv och dels försälde så
länge det fanns dugligt dylikt. Numera
ha ett par tre stycken arrenderat en li-
ten jordlott av byn som de byggt ett hus
på och odlat och förbättrat jorden så där
växer diverse köroärter. En lott är en

3/

ACC. NR M. 10368:3.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ganska bra fruektodling planterad.
Längs kusten bid havet från Torekov
till Hattvik, är en strandrens som ut-
gör allmänning för de byar som gå ned
till Stranden. Det är samma förhållande
längs hela havs kusten. På denna allmän-
ning släppa byamännen sina ungdomar
under sommaren, gäss får och kalvar.
Det är ju stor skillnad på kvaliteten på
dessa strandrensor, somliga äro inte så
breda och mycken sten där blir ju inte
mycket bete, så är det Segeltorps som till
sin allmänning ha Torfs hallar med
backarna ovan om dem, samt en myck-
et bred och lång strandrensa bevärd
med gräs, där blir ju mycket bete som-
martiden, därför de också mottaget små-
djur på sommarbete från andra byar.

4/

ACC. NR M. 10368: 4.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Jordägarna ha rättighet att bända upp
tång på allmänningen, d. v. s. de köra upp
tången och lägga den i hög utanför din
jord, för att sedan vid tillfälle köra den
ut dit den ska. Det är ju klart att de på
så sätt hinna att köra ihop mera tång än
de som skola köra långt med barje lagg.
Alla få ta tång men de som inte tillhöra
allmänningen få inte lägga i hög där.
När tången kommer är det en bräcka att
hinna få bärgat så mycket som möjligt.
Det är lag att ingen får börja att ta tång förr
solen gått upp. Förr var det mycket kliv om
tångträcken, och det kunde vara långa
rader med tångkörare som stodo redo
att så fort solen visade sig börja arbetet.
Då fanns ju inte så mycket möjlighet att
få tillskott till gödseln, numera är det

Så många artificiella gödningsämnen att
få genom lokalföreningarna, att de äro me-
ra oberoende av tungen.

Så var det skogen, som också delades i små-
lotter, så de flesta jordägarna fingo en skogs-
lott, även om skogen låg i en annan by
långt ifrån. Så var det "Bäckafallen" genom
Högs docken rinne en bäck i en dalsänka
på slutningarna av dalen väder fräd, där
är också en smal äng på sina ställen.
De som ha sina ägor gränsande intill
dalen ~~en~~ ha en liten lott i Bäckafallet
även om de inte eljest höra till byen.
Sådana kunna också ha fått en liten
lott i en tovmosse, ~~om det~~ som kan ligga
rätt långt ifrån, huru det kommer till
är det ingen som har reda på numera.

6/
I Fjärta Korp bak laga skifte i she-
tet på 1850-talet, min morfar talade all-
tid om att han och Lidberg i Lilla Bär-
stad vid laga skiftet taget all ut-
marken, och fick där för större mark
areal, men allt på ett ställe.

Det är nuvarande Smårydgården. Nu
tillhörig fiavelzare Polix Stockholm,
samt Ella Bärsta "Abelins Norrviskens"
Trädgård" och Fredrika Bremer förbund-
ets Hjelpryds skolan.

Smårydgården är byggd 1843 den gam-
la ryggärsstugan står där fortfarande,
men byggnaderna i Lilla Bärstad
som blev byggda senare och inte i
ryggärsstugan är nedrivna.

Bystämma, Valborgsmesseafton eller 1:sta
Maj förekommer ännu fortfarande i de flesta
byar, mindre byar äro ett par tre stycken
ihop, samma byalag om räkenskaper och
stämma Bya horn har nog inte förekommit
på många år, Gärde tages vägen betingen
reda på, kanske någon kvingvandrare köpt
det så det hamnat på något museum.
Byens handlingar räkningar kartor
o. d. l. skall den som är bysman för året ha hand om
En del byar ha dessa ting förvarade i ett
Skrin kallat byskrin. Det tillhör bysman
nen att på förhand se efter om det är något
som behövar göras inom byen, tex söndriga
gårdsgårdar eller stängsel. Låta allmän-
ning eller något annat skola byamännen
hjälpas åt att reparera när de äro samlade
1:sta Maj. Likaså är det bysmannens skyldighet

att tillse att vägarne äro farbara vinterti-
den, bruda om det behövs snöskottning.
Ha de inte hunnet få skottet i tid, får bys-
mannen brida ut tillfälliga framkomstmöj-
ligheter. För snöskottning får byn betalt och
snöskottningspengarna tilfaller byns kassa
vilken delas den 1^{sta} Maj. När byen ska samlas
skickar bysmanen ut en budkarte på vil-
ket han skriver samling hos bysmanen. Den
lämnar han till sin närmaste granne
vilken skickar den vidare. För kallades
Byns samling för "Byns tankning". Numera
har vägstyrelsens hand om snöskottning så
det är endast svåra fall som byarna få hjälpa
till om, snövallarna bli för höga. Bysmanen
giuder trackering kaffe med bröd och sprit.
På liknande sätt tillgick det förr, när de hade
rusthåll, då skulle de samlas hos den som bar
rusthållare för året.

9
I början på 1890 talet var det ^{en}enskild
person som ~~h~~skaffade en ångfröska med
vilken han körde i kring och fröskade grä-
dan mot betalning. Det väckte sådant
uppscende, så folk gingo långa vägar
för att se på när de fröskade. Så hade det
också tillgått när det börjades med de
gamla ådåmandings fröskverken.

1891 bildades den första ångfröskeföreningen
av fyra stycken, som inköpte en ångfröska
från Östra Narup. Frösken var gjord där,
men lokomotilen var en "Kunkells".
Det kallades Segeltorps gamla ångfröskbo-
lag, vilket höll ihop ända till 1919.

Polaget hade under tiden skaffat först en
lokomobil sedan ny fröska. Numera finns
det flera frösken, men nu är det motor-
frösken, inte ångfrösken.

16/

ACC. NR M. 10368:10.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Skolasöte har jag aldrig hört om talas.
Jordbruksförbättringar har skett så små
ningom, första anledningen var, att en
helt del av de unga bondpojkarna som
hade råd till det gav sig ut på folkhög-
skola och lantbruksskola, de blevo så
föregångsmän, det var på 1870-80 talet det
började med det. Efter hand blev det flere,
som istället för att resa till Amerika,
(vilket då var som en epidemi) stannade
hemma och försökte att med nya metoder
förbättra den egna jorden och på så sätt
få bättre inkomster. "Tidskrift för lantmän"
blev en allmän tidning och blev för många
en vägledare. Då blev det ju tekniska
hjälpmedel och maskiner som under-
lättade arbetet, när så resultatet blev större
avkastning väckte också intresset.

11/
I slutet på 90 talet börjades med Rulthor,
fjäderharvning, skumplöjning m.m.
1898 sågs den första ^{trösk}maskinen här på orten
och väckte lika stor uppmärksamhet som
förut ångtröskan. Början på 1900 talet bar
det ganska allmänt att begagna sig av skör-
de maskin. I början bar den en enkel appa-
rat att sätta på släpper maskinen som tog
upp och lätter bräden i rekar men det
bar den olägenheten att det behövdes
mycket folk till det, ty rekarna skulle
vara borta efter hand som maskinen
körde runt men så byta de hjälps åt emellan
Det blev snart allmänt med själva avläg-
gare, och på de små lantbruken kunde
det gott vara ett par om barje själva avläg-
gare. Numera används alla själva bin-
dare.

127

ACC. N:R M. 10368:12.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Löväng, har vi aldrig hört omtalas här.
 För var det på de flesta ställen en bit jord
 som kallades "Kallahave" skulle vara
 "Kallhage". Det var stenbruden jord be-
 väkt med Ek och Björk, skärodlad, varför
 de låt den ligga som den var till betes-
 mark för små kreatur. Där var vanligt-
 vis ganska bra gräs. Kallahaven var in-
 hägnad. Så var det "Lyckorna" även det
 jord som inte ens ägs värt att odla.
 En dylik Lycka var oftast mest furor
 och beverken med En, gräset var skräk-
 komligt, men gäss och får kunde pilla
 det i sig. Det var nog kraftigt och vären-
 de gräs, ty det får i en dylik Lycka
 hela sommaren och bara bra i hull på
 hösten, och så hade där inte varit besvär med
 dem, ty där var vanligen också botten äthom-
 ligt.

13/

ACC. N:R M. 10368:13.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Under förra århundradet var det inget
vad det var inget lantbruk om än så litet, som
inte hade en linåker. Kvinnorna hade mycket
arbete med linet på hösten, förrt skulle det
ruskas, rorkas och bättas i fludar där det skul-
le att torika en becka eller så. Sedan efter inhösten
det skulle "kneveln" (fröet) repas av på en
höra reva, en bräda med ett fjogtal rätt upp
stående järnpinnar ungefär 2 dm höga.
Därefter skulle halmen bredas ut på mar-
ken för att rotas, vilket vanligen tog en sex
veckors tid, beroende på väderleken, vid regn-
väder blir linet fortare rött. För att känna efter
om det är färdigt gnider det mellan fingrarna
är det mjukt och skärorna släppa lätt
är det färdigt. Då buntas det till höpa och
lägges bort på torrt ställe tills det ska brydas
(rorkas). När vörigt höstarbete är slut börjar bry-
de gillen. Dagen innan ska husets folk

141

ACC. N:R M. 10368:14.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Själva eldat bastuan varm och torrkä-
 lnet. Arbetet började mitt i natten då var
 den vanliga ungdommen med för att krä-
 sa, en man brukar kunna kräsa till två ^{kräsa} ^{Krossa bräcka}
 bruderskor. Det beräknas bara färdig brä-
 kak till dagen då de få frukost. Under nat-
 ten ha de fått kaffe en eller ett par gånger.
 Sedan på dagen skola de skäcka linet vil-
 ket helst skall vara färdigt till middag.
 De som gå varje dag och byda, behöva efter
 middagen att vila ut på kero och en bär sin
 egen brödda med sig. Sedan buntas linet
 bort för att senare vid tillfälle "häcklas".
 Häcklingen tillgår så, en fält lin drages
 fram och tillbaka på en häckla (en bräda
 med fält upprättande järnfinnar ungefär
 2 dm fyrkants gta) så länge att endast
 fint mjukt lin återstår, detta kallas röcker.

Det som drages ^{ut} kallas "blånor," det som
 faller av när linet skäktas, kallas skät-
 te fall och spinnes till grövre ting, grova
 handdukar säckar o.d. h. På fört julen är
 över komma spinnrockarna ^{fram} linet ska hälsat
 bara spunnet till den 25 Mars och komma
 på byken i präkträtten. När garnet är byket
 ska det bankas och sköljas i många botten,
 det ska bankas så länge att inget botten
 kommer av det mera det bankas med klappe
 trä på förtvätte. Ju mera väl det bankas i
 förtvätte desto mjukare och backrare blir
 det senare i väven. Efter bankningen hänges
 garnet upp stänger till blekning. Efter präk
 börjar vävningen då blir att kappas att fört
 det få många och långa ränder ut på bleken.
 Den bär som inte behöves i egna hushållet
 togo ^{det} till marknad med på hösten, anvingen

16/

ACC. N:R M. 10368:16.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

till Råholm Engelholm eller Lötorp de
 körde då med egen skjut eller äkte tillhopa
 med andra. Utan skulle också göras iordning
 på hösten, den som inte såldes utan skulle an-
 vändas till eget behov skulle kardas. Då
 blev det Kardegille det liksom vid linbräk-
 ning var byterhjälp. Men sedan C. A. Liedman
 i början av 10-talet byggde Dala Ullspinnari
 tyckte de flesta att det var både billigare och
 bättre att låta ^{karda} spinna på spinneriet och
 därmed lög de gamla kardegillena slut.
 Men kardegillena fortsatte ett stycke in på
 20-talet. Men snart insåg de att det blev
 billigare och bekvämare att köpa färdigt
 tyg till kläder än att spjälva tillverka dem.
 Och med den ökade rotfruktsodlingen
 hann kvinnorna hellre ^{inte} med att baka så
 mycket som bonarna, isynnerhet som det

inte hällre blev så mycket folk i hemmen.
Ungdommen gavo sig ut att tjena pengar på annat
håll. Städerna drogo en hel del till sig, till in-
dustrien och andra fack & juktård kontor m. m.
Om inte annat var det finare att vara jungfru i
stan än bondfriga på landet.

1831 & 32 började de med skeppsbyggeri nere vid
Ingelstorp's strand, ordsbefolkningen och vorckor
boar arbetade ~~erbetade~~ därmed, det fortfor till
en tid framåt när det blev nerlagt är det ingen bet-
ty ingen nu levande har minne av det. Det var Gäl-
inga stora skepp som byggdes skonare och min-
dre skutor, som skeppare från orten deglade
med på Östersjöfracht och möjligen till England.
Omkring 1857 anlade sjökapten Nicklas Larsson
Ingelstorp och hans brorson Peter Larsson tegelbruk
på den senares mark på Ingelstorp's strand

Tegelbruket arrende^{gäde}de bort till tegelbruksarbe-
tare från Ryå nära Helsingborg Mattias och Pär
Olsson, vilka brukade det några år. Flera korsvir-
kesbyggnader finge tegel från Tegeltorps Tegel-
bruk, ett dylikt korsvirkeshus finns än i Tegel-
torp. Som de praktiska män de boro inbåg de
snart att driftkostnaderna blevo för höga och
utskeppningen som mest ~~skedde~~ ^{skedde} sjöledes
blev för besvärlig, så de överlämnade arren-
det till en tysk vid namn Yulff.
Pär Olsson arrendetade i stället Phänninga-
gårdens lantbruk för att senare övertaga sin
hustus föräldra hem. Mattias Olsson flyttade
till Ryå. Det gick dåligt för Yulff, han hade in-
fört nya arbetsmetoder så stenen blev inte så
bra. Så den miste i arrende, och i början på
90 talet blev rörelsen nerlagd, byggnaderna
stod kvar en tid, men blevo sen nedrivna.

19/

ACC. N:R M. 10368:19.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Ifrån slutet av 1890 talet till 1910 a 11 för-
 söktes med ett nytt företag här på Kustens
 Stenkrossning, för utskeppning till Danmark.
 Flera Stenkrossbolag bildades. Det första var
 väl ett i Bästad med Handlaren Vieklas Vils-
 son som föreståndare, de hade ett par stycken
 Stenkrossar, Udden Stenkross strax väster om
 Krattvik och Hallarnas Stenkross mellan Rnö-
 sen och Burdus Hall där sprängdes i Berget.
 De hade också planer på att spränga i Hög-
 Hallar men det blev i tid anmält till Natur-
 skyddsföreningen, så det blev förbjudet, så
 det hann inte bli sådan bombhissering som
 på Hallandsåsen vid Bästad järnvägsstation.
 Ett bolag bestod av Hamner Sjööbeck, garbare,
 Gräff i Bästad och kapten Lars Larsson Segeltorp,
 "Fågeloikens Stenkrossbolag" de hade Stenkross
 vid Fågeloiken vid Segeltorps strand.

Där sprängdes ingen sten, där bar så mycket en lös som plockades och krostades. Stenen plockades i tippbagnar, och som det inte bar så stor och tung sten, bar där arbete båd för kvinnor och hallostora pojkar. Det bar svårt här på kusten att få utskeppningsbyggan att stå mot höststormarna. På grund av att det bar långt grunnt vid Fägelvikens behövdes en lång byggga, och huvudsaken att den blev nedlagd bar nog att de inte kunde få kunnigt folk att bygga byggga, krossen skulle också flyttas längre borte ut där som bar mera sten. Hallarnas sten kross bar i arbete längst. Men på Hallands Fäderö och vid Dagshög söder om Torekov bar stenkrossar. Dagshögs stenkross ägdes visst av ett danskt bolag.

21/

ACC. N:R M. 10368: 21.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Ooannämnde C. H. Lidman grundade Dala
ullspinnveri omkring 1870 och det gick i fle-
ra år riktigt bra och sysselsatte en hel del
folk. Där tillverkades prima tyger och filtar
m. m. men Lidman började bli gammal
och hade svårt att hålla rörelsen i gång, och
ingen av hans söner kunde överta det därför det
måste verkliseras omkring 1910. Då satte ett
annat bolag upp spjörtfabrik i den gamla
byggnaden men inte håller den gick i längd
op. Nu är det Backolitsfabrik där.
Dala är beläget ett par km. Sydvest om Bärstad.
Orsaken till Emigrationen var väl att försöka
fåna pengar, och många ha ju haft gott av
de pengar som sånts hem från Amerika,
isärskilt gamla föräldrar som haft barn i Ame-
rika, mest bäst har det varit för dem som i un-
ga år tjänat ett grundkapital i Amerika och
sedan bosatt sig i Sverige.

99/

ACC. N:R M. 10368: 22.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

I den tiden att allt kläder skodon m.m.
tillverkades i hemmen finge ju också
fjénarna dylikt i sin lön. Bönderna lät
själva bereda hudar och skinn till skodon,
och hade hantverksskumakare hemma som
sydde nya, och lagade de gamla skodorna.
Men talade om, att i hennas henn hade barje fört
skumakare en 14 dar o 3 veckor ibland, de boro
stort hushåll och alla skulle ha något drängarna
och pigorna med. Drängarna skulle ha häsko-
stöflar och hälgdagsstövlar, badmalskläder
eller blaggarns kläder i lön, efter behov och
öfverenskommele. Och pigorna skulle också ha
träffofflor och hänger, bärkens eller badmals-
klänning. Skräddarna boro där också sin tid
och sydde och lagade det som behövdes.
Röken i kontanter bar nog inte stor, då det blev
nog inte mycket att rusta med, men pengarna ha-
des ju större värde än nu.

23/

ACC. N:R M. 10368:23.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Det oaktat fanns det dock de som kunde samla
pengar. Granne till mig bodde en gammal piga hon
var född i Renneslöv 1854 och dog här 1933. Hon kom
ut att tjena när hon var 14 år alltså 1868 och hade
då i ~~Renneslöv~~ 50 daler i pengar (mellan 8 & 9 kronor)
ett par trätofflor ett par ullstrumpor och ett lin-
tåg. Efter hand steg ju lönen så hon fick både ull
och lin i Städjan. När gammal kom hon till ett
herrskaap i Torekov där fick hon mera lön i pen-
gar och mindre i natura, den högsta lönen där
var 150 kr om året. De sistu åren hon tjenade
hade hon 90 kr. om året. När hon var 50 år hade hon
sparerat så hon kunde få byggt ett eget hem åt sig,
en liten stuga med rum och kök. Så slutade hon
att tjena, bodde i sin stuga gick bort på dagstärke
om sommaren så hade hon söndagarna fria. På bis-
tern bävde hon förkläden huvudkläden näddukar
m. fl. i måtting och gick i kring och sålde.

Men så hade hon olyckan att falla ihull och bräcka
lärkenshalsen, då i 20 år gick hon med krycka och
käpp, men var ändå alltid i rörelse och arbete. Då
tog hon motarbete hemma stickning o.d.l. Hon kunde
de litet so barje. Vid sin död lämnade hon efter sig
när alla begravningskostnader var gjorda, en liten
gravvård rest vid hennes grav och pengar satta
undan till underhåll av gravsten, förutom stugan
med inventarier, hon hade bra säng och gärdsklä-
der samt linne 2400 kr. Hon sade att hon hade aldrig
lagt ut 25 öre för sitt nöje skull och aldrig fått
något av någon, det lilla hon hade, hade hon själv
ärligen förtjänat. Oförtägligt men dock sant.
När den kontanta lönen steg bortföll väl de natu-
ra förmånerna och jag minns inte att tjänarna
hade annat än pengar i lön antar att det var på
80-talet att natura¹⁰⁰ försömann, det var väl ett
och annat enstaka fall kan hända.

95/

ACC. N:R M. 10368: 25.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Den första handelsbutiken som vi minnas
var i Helsing en pensionerad folkskollärare
Linderöth öppnade där en liten butik omkring
1870, det var bara sådana ting som behövdes
i dagliga livet, kaffe socker salt smör o. d. l. Men
så hade han fått öfverlättigheter så öfver kunde de
gå köpa där. 1887 var det en handlande från
Torrlösa som öppnade affär i Helsing. Men det
varade blott inte mera än ett år. En målare
Daun öppnade då affär¹⁸⁸⁸ i Helsing som ännu
finns på platsen, fast i mycket större skala.
Nu är det en stor affär, nuvarande ägaren J. H.
Persson har innehaft den sedan 1901.
Där tillhandahålles allt vad som behövs. Manufaktur
er colonialvaror matvaror kemikalier m. m.
Naturligtvis ha levnadsvanorna betydligt
förändrats, det gör ju tillståndet, pretentioner
na ha stigit mycket, bara på de sista 20 åren.

26/

ACC. N:R M. 10368: 26.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Efter 1800-tal~~ets~~ början blev det stor förändring
 på byggnaderna, först byggdes det alltid med
 ryggåsstugor, antingen med ~~en~~ eller 3 rygg-
 åsar, senare blev det med under loft. Men
 mycket höga takstolar. Det finns inte många
 byggnader kvar från 1800-tal~~ets~~ ^{början} men de som fin-
 nas ha mycket höga takstolar. Den sista ryggås-
 stugan som byggts nybyggd, här på orten är nog
 Märsgårdens ryggåsstuga byggd 1843. Men
 den skiljer sig ändå från äldre tiders. Där
 var 6 rum förutom ryggåsstugan, alla i lång
 följd. Så det blev lång manbyggnad, och
 stora dörrarna ^{hög} så man gott kunde gå rak igenom
 dem, vilket man inte kunde i äldre bygga-
 der. Bågerna i äldre byggnader var s.k. bå-
 gågar tjocka ekplankor utan yttre klädsel
 bräder. De byggnader som finns här på orten
 byggda under åren 1850 och 60-talen är stora

långa och höga pampiga byggnader med en massa rum ända till 8a 10 rum och mera men egentligen mycket opraktiska, isynnerhet ekonomi och köksavdelningen. Vaggarna där är också ekplank men utanpå klädd med bräder och rippade. Det brukades länge med halmtak som för det bor de barma om vintern och svala om sommaren, också billiga. Men så bor de sista på de ställen som det blåste, gick stormen fatt ett lite grann kunde det snart halva taket. Men där det var lugnt och stilla kunde ett halmtak ligga i över 100 år. Nu läggs inga halmtak, först börjades med papp, men det är inte så bra, istället användes tegelpannor plåt eller eternitplattor.

Nu mera äro alla de gamla byggnaderna byggnader moderniserade inbändigt så att de äro mera praktiska, med värme, och elektriskt ljus m.m.

Här är inga större industrier och ej håller några större gårdar, som håller bostäder till sina arbetare.

I de gamla ryggåsstugorna boro möblerna bäggfasta, men i de andra rummen fanns också andra möbler, mest skåp och sekretärer. De boro solida och baktra. En högt uppbäddad säng, helst med spazlakan i kring, var också obligatorisk. I hem som bildades på 1860- och 70-talet var det typiskt med stoppad soffa med tillhörande stolar samt runt eller ovalt bord framför soffan i bästa rummet i hem som var rika till det. Då börjades med tapeter på väggarna och gardiner för fönstren och hemvävda, fräs. mattor på golvet istället som förut, band och enris. Men tiderna förändra ju moderna på möbler såväl som annars.

29/

ACC. NR M. 10368. 29.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Maten lagades i Pöpparpanner, kulpor vilka boro runda i botten med ben under, till att sätta direkt på spisselhällen, Malm och järngrytor. För det inte ben under grytorna sattes de på en kittelfot som stod på spisselhällen. Så eldades under grytan. Det var nog på 70-talet det börjades med kökspis, jag minns inte annat från mitt ¹⁸ kökspis, men det blev inte allmänt förrän långt senare. Jag har till och med hört på senare tid gamla meniskor säga att det var bättre att elda på öppen spis, gamla banan. Ett mellan öppen spis och kökspis, var "spisskiva", då var spisselhällen murad så att det kunde eldas som i spis och en dörr för att stänga för eldan, liknande som under en fotitpanna, orar på hällen låg en järnskiva med ringar, det var ju den födelsen att pannorna

30/

ACC. NR M. 10368: 30.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

inte blevo så iverstående som när det eldades
direkt under, och så får inte maten så lätt
smaka av rök, vilket de gamla påstodo bara satte
pipp på maten. Pedvännerna ifråga om mat
och dryck ~~har~~ nu och för hundra år sen kan
nog inte jämföras. Maten i de bättre bonde-
hemmen var nog kvavtig, men enformig.
Morgon, fört kaffe med bröd, frukost, potatis
och spieken till drickabläddning, middag
oför, med fläsk, köttsoppa eller grönkål
ett av de tre en gång i veckan, därefter mellan
potatis med stekt fläsk, eller på senare år
någon sturning, har hört talas om, att det hos
rika ställen här i Rouf att det serverades
~~endast~~ sturning endast till husbonden
barn och tjänare finge då bara fläsk och bröd
men det var nog sålynta fall, oftast ost och
bröd, kaviar eller fläsk och bröd kaffe eller mjölk
och dricka. Kvälls mat alltid gröt

31/

ACC. NR M. 10368:31.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

När jag tänker efter, var det inte så stor skillnad på kalaserna i min barn och ungdom och nu. Då som nu, var det stora smörgärsbord med många rätter stek m m. Samt efterrätt. Men det har ju blivit en del andra ting nu, inte skulle det fallit någon in att servera slamp för 50 år sen. Tomater kände man inte till och knappast sparris. Det fanns ju inte att få köpa konserve-
rade och det var ju bara en kort tid på baren att fridgärdsmästarna hade dem.
Vagnarna, ha ju blivit mycket förbättrade sedan statens vägstyrelse taget hand om dem, förut blevo de inte lagade mera än en gång om året på hösten med nuvarande trafik och åkdon hade det varit omöjligt med dylika vägar. En bil skulle inte kunnat komma fram på en väg som var nylagd med slagen sten. Jag kan inte minnas att jag äkt i gammaldags

"Karmavagn" en karm som stod på två löne
på en vanlig arbetsvagn, där var två säten satt
på karmen, men utan stoppning så när de skul-
le åka längre rebor lades sängkuddar i bäten
Men jag minns hurudan upplevelse vi tyckte det
var, när morfar skaffade sig charabang, det
var nog 1890, det var lika viktigt för oss barn då,
som när de skaffa bil nu. Jag antar att de ha-
de lättare fjäddervagnar förut.

På nöjen och förströelser är det en kolossal
skillnad, nu och i min barn och ungdom.
Jälv har jag aldrig varit på offentlig dans-
bana, men som barn fingo vi ibland gå och se
på när ungdommen dansade i Göteborg, en skog
i närheten L. Herrep, när de hade fäst lördag en
Göteborg var en mycket populär nöjesplats på
sommaren, trots att dansbanan endast var en
hårt tilltrampad jordbana och spelmannen

En bygdespelman kallad "Tinka Stalen" som spelade fiol. Han var lite underlig, var bizzt analfabet, men spela kunde han, musikalsk i hög grad, han blev rasande om han såg ett par som inte kunde följa musiken, så många blev rädda för honom. Där dansades på söndagkvällar, och ibland även lördagkvällar, jag har hört flickor tala om, nu som gamla, att lördagkvällar fingo de inte ha skor på sig för förräddarna, utan finge gå med ett par häfflor, mycket nätha och lätta men överlädret hädade inte upp till bristen, så de hängde nästan bara. Tjänarna gömde de skorna på en i en buske och ut och tog dem när de gingo, så gick de tofflorna men när de kommo fram dansade med skorna. På vintern var det dans i en gammal tom bondgård kallad Trodagård nära Bärstad, dit kunde ungdom gå en hel mil fram och tillbaka.

33/

ACC. N:R M. 10368:34.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

jag hörde en gång en flicka säga jag gör gärna?
 Mil för att få dansa efter Finke Peters Musik,
 hon var välen av dem som slapp blåsbaggarna och
 hade trevligt sällskap både dit och hem.

Det var det ungdomskalas i hemmen under vintern
 na, men där var inte alltid Musik, utan, om det
 var någon i sällskapet som kunde spela harmo-
 nika, eller sjöngo de och dansade efter sången.
 Det dansades mycket mera ringdanser och
 lekar förr än nu. Nu skall det helst bara orkest-
 ar och parkett för ungdommen ska dansa.

Alla andra nöjestillställningar som biograf
 o d.l. fanns inte men ungdommen hade nog än-
 då roligt och gamla också förresten, när de
 på sina kalas kunde ge sig upp att dansa
 eller göra julakonger då gjäd skrakten så det
 hördes i kring. Emot som nu, ditte karlarna tygta
 kring ett bord och spela kort och kvinnorna ditte
 för sig själva och småprat eller halvsova.

Tidningar håller alla sig med nu för tiden, inte bara en utan flera stycken, däremot kunde de de bara sex stycken om samma tidning för i världen, när den sist fick den kunde den väl dåligt hänga ihop. Vid årets slut blev det kalas hos den som hade samlingen för att dela tidningar, men det var inte samma person varje år som hade samlingen. Det var vanligt under slutet av förra århundradet med bokauktioner, där kunde ibland bara rätt bra böcker, men där var också mycket skräp. Nu är det här ett välordnat sockenbibliotek, förutom ett par andra lämbibliotek så nu är bokauktionernas tid slut det var ^{inte} nya böcker som såldes på dem folket vill nu ha de senaste utkomna böckerna att läsa. Förändringar inom folkskoleundervisningen kan inte jag bara på de flesta som är i tillfälle till det går efter

36/

ACC. N:R M. 10368:36.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Efter folkskolan i högre skolor antingen till
Bästad högre folkskola där de kan få realen,
eller till någon Folkhögskola.

De kyrkliga banerna ha nog också mycket för-
ändrats, det var nog inte många hem som inte läste
morgon och aftonbön, nu är det ju Morgonbön i radio
och på den hör nog många. Söndagarna skulle åtmin-
stone en eller två från varje hem gå i kyrkan, nu
kunna de också få höra predikan hemma ge-
nom att öppna på radion.

Husförhör hölls förr längre tid tillbaka alltid i
hemmen, och det kunde vara hela dagen ibland,
det bjöds båd på mat och kaffe på hela husförhöret
av världfolket där husförhöret hölls. Alla ropades upp
efter längderna och antecknades de närvarande.
Redan under många år hölls husförhören i skolorna
endag, för ungdom en annan för äldre, för ung-
dom blev det en repetition av konfirmationsunder-
visningen.

Barnet bär för Va När sedan en hel ceremoni,
 första söndagen efter barnets födelse skulle det
 döpas, om det så var födt lördag em. I hemmet
 tog gudmodern emot barnet och föll på knä på
 en pall, och läste Fader vår "därefter sade hon
 "Far och mor bad ska barnet heter? När hon fått bety-
 det, läste hon välsignelsen. Sedan hon mottagit
 barnet lämnade hon det inte till någon förrän
 det blivit döpt. I kyrkan skulle gudmor och
 faddrar sitta i främsta bänken, framför bänken
 stod en stol med en tallrick på, efter dopakten
 gick först gudmodern och lade pengar på tall-
 ricken, offer till präst och klocher. Därefter
 faddrarna, sedan satte gudmodern sig i bän-
 ken med barnet i knäet, bredde en hälsduk över
 det så gick först gudfadern fram och offrade
 till barnet sedan faddrarna. Sedan skulle
 de alla sitta i kyrkan under predikan hela
 tiden.

Efter hemkomsten från kyrkan överlämnade
Gudmodern barnet till föräldrarna med or-
den "Här lämnar jag i Guds namn ett Guds
barn istället för en heering."

Begravningsöden de frågelstuh om prestaver.
Har inte hört att här förbigkommet några särkil-
da väckelseörelser, folket här ^{är} alltid mest varit
högkyrkliga.

Om några särskilt goda är har jag inget hört
men däremot särskilt dåliga, såsom Nodaren
1868-69, en min granne 89 år gammal. Talar om
huru dåligt det var, han är född i Penneelöv i ett
fattigt hem älskt bland många barn, mest han
som Noring och en yngre syster gå ikring attig-
ga. Ryttmästare Heller på Thottorp hade en av sina
torparhustrur, som bodde vid landsvägen till
att baka bröd av $\frac{1}{2}$ tunna råg barenka beeka
samt bygga dricka av en skäppa malt.

Karje tiggare som kom fick ett stort stycke
bröd, en mugg dricka och en halv norsk sprick
sill. Men från till Herrgården finge de inte komma.
Han säger, att det var fogtals med tiggare ute
på vägarna, barn och gamla. Hans mor bakade
bröd med hälften säde uti, andra hälften var
höstönke. Någon sorts rotfrukt eller vad hon
kunde finna på det. Detta bröd fingo barnen bara
en skiva om dagen och kokt potatis doppad i baken
och salt, så han vet vad det är att stälta.
Men mor talade om, att när de skulle hugga säden
följde rötterna med säden bar rotlös den hade
föttröterna (ollenborstlarven) ätit upp. På grund
av den långa torkan var det ingen kärna i den.
Mor talade också om, huru överfullade de boro
av tiggare, de måste också baka baren da beeka
för att ha att dela ut och när de lagade middagsmat
fingo de alltid laga så att det blev att dela

46/
ACC. N:R M. 10368:40.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ett till dem som möjligen kommo vid den
tiden för att kunna få sig ett riktigt mål mat.
Men morfar var nog med att inte samma per-
soner finge dag efter dag. Så var det några
närboende som hade sina ordinarie kostda-
gar till att få middag en gång i veckan.